16.11.2011 г. / 15:09:09

Родолюбие

На 16.11.1915 превзехме Призрен

Изоставено разрушено сръбско с. с. орждие прѣдъ Призренъ

На този ден през 1915 г. войските ни влизат в Призрен, смятан тогава за главния град на Косово поле, нанасяйки в близо двуседмични боеве пълен разгром на близо 500-хилядната сръбска армия и на две френски и една английска дивизия, притекли им се на помощ. Битката на Косово поле, свещено място за сърбите, не е търсена нарочно като символичен акт.

Просто така се случва в хода на нашето участие в Първата световна война, започнало на 5 октомври 1915 година, че точно там приключва офанзивата на българската армия срещу Сърбия. След като са изтласкани и от същинска Сърбия, и от Македония, сръбските войски се скупчват на Косово поле. Тук се оттеглят и кралското семейство, Скупщината, правителството, политическият елит. Разчетът на сръбското командване е, че в тази равнина с площ 10 000 кв. км, заобиколена от високи, труднопреходими и следователно лесно отбраняеми планини, ще могат да удържат къс сръбска държавна територия до идването на английските и френските войски, стоварени вече в Солун. Косовската операция на българските войски започва на 28 октомври с преминаването на река Морава от Първа софийска ("Шопската") дивизия. Ударът е нанесен по направлението Прокупос-Прищина. Срещу 40 000 шопи сърбите хвърлят части с обща численост от 100 000 бойци. Шопите се оказват в тежко положение. Осигуряващите фланга им Шеста и Девета дивизия не успяват да форсират придошлата от есенните дъждове Морава, тъй като нямат понтони. Шопите започват бавно отстъпление с бой, нанасяйки тежки загуби на сърбите. Обезпокоено, командването ни заповядва двете дивизии да минат на всяка цена Морава и хвърля в боя и резерва - Осма дивизия. На 1 ноември четирите български дивизии минават в настъпление и принуждават сърбите да отстъпят към Прищина. В същото време 150- хилядна сръбска групировка нанася удар през прохода Качаник по българските войски, заели току-що Македония. Целта е ясна - да настъпят по долината на Вардар и се съединят с англо-френските дивизии, стигнали вече по жп линията до Велес-Криволак. Българските войски в Северна Македония обаче отразяват удара и сами преминават в настъпление, нахлувайки в Косово и от юг. Ужасеното сръбско командване вижда как Косово се обхваща в клещи от северната и южната български групировки. Погледът им се обръща с надежда към Криволак. Само оттам може да дойде помощта на Съглашението. Вестта за англо-френското поражение обаче окончателно

демобилизира сръбската армия. Кралският съвет решава половината от останалите 400 000 войници и офицери да тръгнат към Адриатическо море към Драч, откъдето да бъдат евакуирани с английски параходи. А другата половина да задържа с бой българите. Междувременно Плевенската дивизия на 10 ноември превзема Прищина. Тук са пленени 150 автомобила, огромно военно имущество и дори лични вещи на кралското семейството. В Прищина българите научават, че последната 200 000 сръбска групировка е в Призрен, начело с краля, и се готви да премине албанските планини. Тъй като на София не й трябваха нови пленници, е наредено настъплението да спре. Командването ни разчита, че австрийските войски, настъпващи по Адриатическия бряг, ще пленят тази групировка. Но австрийците закъсват в Черна гора.

И затова на 13 ноември на Трета дивизия, Конната дивизия и една бригада от Осма дивизия е заповядано да пресекат пътя на сърбите, като през Шар планина овладеят Призрен. За късмет на сърбите една снежна виелица забавя с три дни частите ни в планината. Когато на 16 ноември българите се спускат в Призрен, заварват само ариергарда на сръбската колона от 20 000 бойци, които се предават без нито един изстрел. Българското командване се отказва да преследва остатъците от сръбската армия. А и албански чети вече са се нахвърлили върху сръбската колона. Те наистина избиват близо сто хиляди сърби, но поне още толкова стигат до Драч. Победата дава деветмесечен отдих на армията ни, която използва зимата на 1915-1916 г., за да изгради укрепените си позиции на Южния фронт, а на цивилните власти - да организират административната уредба в Македония. Не можем да храним пленените сърби, пускаме ги вкъщи Сръбските войници и офицери, които трябва да прикриват общото отстъпление, не искат да се жертват безсмислено. Част от тях започват да се предават. Други, преобличайки се в цивилни дрехи, потъват в сръбските села. Трети се скриват в горите, но след два-три дни, изгладнели и измръзнали, излизат на пътищата и се предават на тълпи на първия срещнат български войник. Командването ни се вижда в чудо. То едва храни българската армия, а сега трябваше да търси храна и за стотици хиляди сръбски пленници. София си спомня, че в 1913 г. бяхме обвинени от международната общност, че сме уморили от глад 60 000 турски пленници в Одрин. И затова взе безпрецедентно решение в историята на модерните войни - пленниците да си ходят вкъщи. "По кукю, по кукю" - крещят отчаяно българските офицери, когато, настъпвайки към Призрен, от горите пред нашите части изскачаха пред тях хиляди сърби с вдигнати ръце. Сръбските войници не вярват на ушите си. Защото офицерите им са ги надъхали, че българите ще избиват всеки сърбин като отмъщение за 1913 г. В Македония съглашенците зарязват оръдията си На 17 октомври 1915 г. за първи път след 710 г., когато край Одрин цар Калоян разби френските рицари, българска войска среща в бой френски войски край Криволак. До 30 октомври битката е равностойна, но на 31 октомври българите минават в настъпление. Още в първия ден пада възловата гара Градско. Французите губят възможност да се снабдяват с подкрепления и боеприпаси от Солун. На следващия ден българите превземат Велес и нахлуват в Битолското поле. На 3 ноември нашите войски превземат Прилеп, а на 14 ноември - Битоля. В следващите дни падат Ресен и Охрид. Почувствали, че са обхванати в клещи, французите започват отстъпление към Солун, което на втория ден се превърна в бягство, изоставяйки обозите и оръдията си. Английската дивизия, прикриваща фланга на французите между Струмица и Дойран, е пометена от Втора българска дивизия на 24 и 25 ноември. Англичаните захвърлят не само батареите си, но и личното си оръжие.

buditeli.info © 2017